

TALLINNA PEDAGOOGIKAÜLIKOO
HUMANITAARTEADUSTE DISSERTATSIOONID

TALLINN PEDAGOGICAL UNIVERSITY
DISSERTATIONS ON HUMANITIES

13

**FINNISH-ESTONIAN SCIENTIFIC RELATIONS
WITH SPECIAL FOCUS ON THE OCCUPATION YEARS
1940 - 1991**

Abstract

HEIKKI KALLIO

 TPÜ KIRIASTUS

Tallinn 2004

Faculty of Humanities, Tallinn Pedagogical University, Tallinn, Estonia.

The dissertation is accepted for the commencement of the degree of *doctor philosophiae* in humanities on October 18, 2004 by the Doctoral Committee of Humanities of the Tallinn Pedagogical University.

Opponents: Oiva Turpeinen (Ph.D. Professor, Helsinki, Finland)

Arno Kõörna (Ph.D. Professor, Academician, Tallinn, Estonia)

The academic disputation on the dissertation will be held at the Institute of History, Rüütli 6, Tallinn, on December 20, 2004 at 12 o'clock.

ISSN 1406-4391 (trükis)

ISBN 9958-58-350-7 (trükis)

ISSN 1736-0757 (*on-line*, PDF)

ISBN 9958-58-351-5 (*on-line*, PDF)

© Heikki Olavi Kallio, 2004

CONTENTS

INTRODUCTION.....	4
SOURCES	5
POSSIBILITIES TO FURTHER DEVELOP THE OUTCOME OF THE DISSERTATION ..	6
OVERVIEW OF THE DISSERTATION	7
KOKKUVÕTE.....	11
REFERENCES.....	16

INTRODUCTION

In the 15th and 16th centuries there were not much such activity between Finland and Estonia that could be called scholarly or scientific collaboration. In the 17th century such contacts began to emerge. During different periods of time, there were some ten professors at the University of Tartu who were either Finnish-born or had studied at the Academy of Turku, and during 1632-1710 around 300 students from Finland, Karelia or Ingermanland studied at Tartu University. Many Finnish-born students, after having studied in Tartu, achieved a significant position either in Sweden or Finland. Among them were some ten professors, a few bishops and several governors. Many took over a career as commissioned officer, and some of them rose even to the rank of Field Marshal. The majority became clergymen and schoolteachers.

In the late 19th century, Russia's capital St. Petersburg greatly contributed to the establishment of the Finnish and Estonian intelligentsia and also to scientific research at the universities of Helsinki and Tartu. The history of Finland and the history Estonia have a great deal in common but also a lot of differences. Finland gained autonomous status as a Grand Duchy under the Russian emperor as early as the beginning of the 19th century. Finnish and Finnish-language culture began to flourish at this time, whereas in Estonia the governmental power, from the point of view the Estonian people themselves, was in foreign hands until 1919. In foreign hands were also Estonian science and higher education. The Estonian language and, similarly, the Finnish-Ugrian culture were totally denied and ignored in Tartu University, which was the only university in Estonia at that time. Teaching was given first in Latin and later on in German and Russian. As far as is known, there were hardly any Finns studying at the czarist university of Tartu, opened in 1802, but by the middle of that century the university had hardly any Estonian students either. However, many Estonians studied at the University of Helsinki and after returning to Estonia, contributed to the Estonian national awakening that was strongly strengthening at that time. Simultaneously when scientific research was started at the University of Tartu, contacts with Finnish scholars were also increased and strengthened, first in the fields of philology, ethnology and archaeology in particular. However, no joint research was done at that time.

After Finland and Estonia gained independence almost simultaneously, both nations had good preconditions for mutual cooperation. Cooperation was increasingly being established in different sectors of our societies, and within higher education and scientific research as well. It was also important that influences from major scientific centres of Western Europe began to spread out to Finland and Estonia. Estonian scholars returned home from European universities. This was beneficial to the development of the University of Tartu in particular. The University of Helsinki, instead, already had long traditions of receiving western influence. Scientific research became rapidly more international in both countries.

The University of Tartu became now an Estonian national university for the first time. The contribution of Finnish scholars and scientists in the re-establishment of teaching and research at Tartu University was significant. In all nine Finnish scholars and scientists were working in the University of Tartu during 1919-1931, staying there for different periods of time. They were A. R. Cederberg, J. G. Granö, Yrjö Kauko, Lauri Kettunen, Eino Kuusi, Ilmari Manninen, A. M. Tallgren, Kaarlo Teräsvuori and Kalle Väisälä. A much greater number of professorships were offered to Finns, but most of those who were invited did not want to go to Estonia to circumstances that they considered as difficult. Those who went to Tartu succeeded in their tasks well. In the early 1920s, however, of all professors in Tartu only seven per cent

were Finns, and in the 1930s there were no Finns among Tartu professors. Professors were also invited from Germany, Russia, Denmark, Hungary, Latvia and Switzerland. The number of Estonian intelligentsia grew rapidly. When in 1920 only a third of all professors were Estonians, in 1938 their share among professors had grown to a four-fifth. The majority of students were Estonians. The number of Finnish students studying in Tartu was around one hundred. Many Estonians studied in the University of Helsinki, where some of them also gained a doctorate. The cooperation of students' organisations between our countries was very close. Students were actively interested in the idea of kinship spirit. All student nations at Helsinki University had concluded friendship agreements with students' corporations in Estonia.

In 1937, a broad agreement of cultural exchange was concluded between our two nations, the purpose of which was to strongly expand cultural exchange and scientific cooperation. But it was not until just before the outbreak of the Second World War that this agreement could be only initially implemented.

Estonia was occupied in 1940, and the occupation continued for more than 50 years. In my research I shortly discuss the time before the year 1940 in order to provide background information on the scientific relations Finland and Estonia had before the time when all contacts from Estonia to abroad were cut off.

In my doctoral dissertation my main focus in researching the scientific relations between Finland and Estonia is on the years from 1940 to 1991, during which time Estonia was occupied. After Estonia regained its independence, the contacts between Finland and Estonia sharply increased in all fields of human life, including naturally also scientific relations. The rapid development of scientific relations was largely based on close cooperation fostered also during the occupation years as well as on a number of personal relationships established during those years. Scientific relations are today closer than ever before in the history of these two nations. The new period in the scientific relations between Finland and Estonia is, however, not studied in this research.

SOURCES

The research is based on archive studies, literature and interviews.

One of the key sources of this research has been the archives of the Estonian Academy of Sciences. It has been surprising to learn that no one has studied these archive files before me. And it is still more surprising that no archive files on international cooperation have been delivered to the archives after the year 1984, and such documents from the years 1984-1991 have not been found elsewhere, either. The research in the archives has been much impeded by the fact that the minutes of meetings, memoranda and decisions from almost throughout the 1970s and 1980s are in Russian.

The documents in the Estonian State Archives (Eesti Riigiarhiiv) include much the same information as the archives of the Estonian Academy of Sciences; this is explained by the fact that the proposals by the Academy of Sciences regarding researchers to be sent abroad were also discussed by the Department of Science and Technology of the Estonian Council of

Ministers. For this reason, I could do most of my archive research in the archives of the Estonian Academy of Sciences.

The minutes and correspondence from the joint meetings of the Finnish-Soviet Scientific-Technical Joint Committee as well as from the meetings of the Finnish party have been filed in the archives of the Finnish Ministry for Foreign Affairs. However, only part of the records and other material of the large number of science and technology working groups set up the Committee have been stored in the archives. It is probable that a great number of these documents have been remained in the hands of the chairs or secretaries of the working groups or are still kept in the offices of the Ministry's officials. In spite of that, the archives of the Finnish Ministry for Foreign Affairs have been the second major source of my study.

The archives of Kustaa Vilkuna at the Finnish Literature Society include a large amount of material on his activities in the Finnish-Soviet Scientific-Technical Joint Committee. However, the archives include very few documents on the relations with Estonia. Among those available, the most important is Vilkuna's report on his visit to Estonia in 1956.

The archive of the Academy of Finland is very well organised. The Finnish legislation on archives, however, obliges the public archives to follow the instructions of the National Archive Service regarding the storing of documents in the archives. The time of storing researcher exchange documents in the archives is in most cases only ten years. Consequently, the lists of persons and statistics are the only documents still available from the exchange of researchers that took place before the 1990s. For a researcher studying the history of the Academy's international relations this short time of storing the documents in the archives is naturally a disappointment.

Interviews have been one of the most interesting tasks in my research. All my interviewees (some 20 persons), of whom about half are Estonians, have been very willing to tell about their experiences. As a result of my request published in Finnish university newsletters and in papers of Estonia associations, I received a report by letter from fifteen persons describing their experiences of scientific cooperation between Finland and Estonia.

My research focuses on a relatively long period of time, though the main focus is on the five decades from the year 1940 onwards. There is much key literature available until 1940, i. e. the year when Estonia fell into the hands of the occupying powers. It has been essential to go through this extensive literature in order to get an overall picture of the scientific relations between Finland and Estonia through the ages and to study the scientific contacts of Estonia with Finland during the occupation years. However, there is not much literature available dealing with Estonian science and its international contacts during the Soviet era, i.e. the period that is the main focus of this research. In the literature published after the collapse of the Soviet Union also this period is again described.

POSSIBILITIES TO FURTHER DEVELOP THE OUTCOME OF THE DISSERTATION

In my dissertation I have studied the scientific relations between Finland and Estonia during the occupation years as a whole. Several details, forms and ways of this cooperation provide much material for further studies. I have discussed some fields of science relatively

thoroughly, but some only shortly. There are also many fields of science that have not been included in my research at all. Researchers themselves would naturally be most competent to explore the scientific contacts with Estonia in their own fields of expertise. It would also be recommendable that Estonian researchers would study events taken place in their own fields by exploring not only the Estonian State Archives and the archives of the Estonian Academy of Sciences but also the archives of universities, institutions of higher education and research institutes. Also many individual researchers may still possess historically significant information and documents on Finnish-Estonian scientific relations. It is also still possible to interview such persons.

It would be particularly interesting to explore the archives of the former Academy of Sciences of the USSR, the Communist Party and the KGB to study their attitudes towards the scientific cooperation carried out between Finland and Estonia. Possible interviewees could still be reached.

OVERVIEW OF THE DISSERTATION

The University of Tartu has a varied and turbulent history. During the years 1632-1656, the university operated in Tartu. The town yielded to the Russian in 1656, and from 1656 to 1665, the university operated in unfavourable circumstances in Tallinn as a private university. In 1661, Tartu came under Swedish power, but the university there was not re-opened until 1690. In 1699, however, the university moved to Pärnu and operated there until 1710 when Russia occupied the whole Estonia. It was not until 1802 that the university, founded by Alexander I, was opened in Tartu. This Russian university was officially closed at the end of May 1918. In autumn 1918, during the German occupation a German Landesuniversität was operating for a few months' time. It was not until the 1st of December 1919 that the Estonian national university of Tartu was opened. When the Russian occupation began, this university was transformed into the socialist Tartu State University, opened at the end of September 1940. In the summer of 1941, the work at the university was discontinued by the German occupation; during this occupation the university was allowed to operate, with certain limitations, until February 1944. After the Germans had left the country, the university remained closed until November 1944, when a new period as the socialist Tartu State University began. When Estonia regained its independence in 1991, the University of Tartu began to operate again as the highest national institution of higher education.

Estonia was occupied in 1940, and the occupation of the country continued for over 50 years. The occupiers began immediately to change the education system to conform to the Soviet model. Strong ideological teaching was incorporated into all education. The sovietization of the country was interrupted by the German occupation, which did not, however, restore the Estonians' right to decide on their national affairs. Germany began to transform Estonia into a German province, Ostlandia. The majority of Estonian intelligentsia, including most of Tartu professors, fled the country during the first Soviet occupation and the German occupations, or they were eliminated. In 1944 the Soviets occupied Estonia again. The whole country including Tartu and Tartu University were closed from foreigners. The university was not allowed to receive any foreign lecturers either. The curriculum structure was changed to correspond to that of a socialist society. Scientific research was transferred to the Academy of Sciences of the Estonian SSR, established in 1946 according to the Soviet model, or under

its control. Up till the 1960s, the international contacts of the Academy were directed almost entirely to other socialist countries only.

In 1956, Kustaa Vilkuna and Väinö Kaukonen were allowed to visit Tallinn and Tartu. As far as is known, they were the first Finnish scholars who after the Second World War could visit these cities. Vilkuna had been appointed a member of the Finnish-Soviet Scientific-Technical Joint Committee, established in 1955, and he used this status immediately during the first joint committee meeting and was able to visit Estonia together with Väinö Kaukonen, who was secretary of the Finnish party. Many details are known of this visit thanks to Vilkuna's report, and on the basis of his report we learn about and are able to assess the state of research and university teaching in Estonia at that time. Vilkuna and Kaukonen also managed to visit Tartu, and Vilkuna met some of his old friends back from the 1930s. According to Vilkuna, philological and ethnographical research was in good hands. It is also much thanks to Kustaa Vilkuna that as early as September the same year the first cultural delegation after the war visited Estonia, headed by Professor Lauri Posti. In the late 1950s, some Estonians were allowed to make short visits to Finland for lecturing purposes. And in the early years of the 1960s, Finnish scholars were allowed to make also longer visits to Estonia for research purposes. The unofficial visit made by the Finnish President Urho Kekkonen to Estonia in 1964 marked in many respects a turning point in the relations between Finland and Estonia. Kekkonen had as early as 1958, in connection with his first state visit to the Soviet Union, also proposed a visit to Estonia. His proposal was, however, rejected and a visit to Uzbekistan and Sverdlovsk was arranged for him instead. However, Nikita Khrushchev accepted Kekkonen's visit proposal; this visit was also strongly criticised as being indication of fawning upon the Soviets and of accepting the Soviet occupation. But there were also many who praised Kekkonen's visit. Several of the contacts and activities that were earlier totally impossible became now possible. The launching of regular ship traffic between Tallinn and Helsinki was considered as the most important practical outcome of the visit. This made it possible to establish collaboration in many different fields, and the number of scientific visits increased manifold. The Estonians felt that the visit by the Finnish President essentially strengthened the zest for life and self-esteem among the Estonian people. Many Estonians began again to believe in their own national future.

In the 1970s, the number of visits by researchers increased substantially. The number of Finnish researchers visiting Estonian research institutes was manifold compared to the number of Estonian researchers, who clearly less frequently managed to come to Finland.

The agreement on scientific-technological cooperation signed between Finland and the Soviet Union provided the first official channel for researcher exchange. During the validity of this agreement, i.e. from 1956 to 1991, more than 13,000 experts from Finland (totalling close to 73,000 researcher days) visited the Soviet Union. The number of persons coming from the Soviet Union to Finland during the same period was more than 9,300 (totalling close to 75,000 researcher days). From the records compiled of this exchange it is not possible to conclude with certainty which of the projects and visits took place between Finland and Estonia. It is certain, however, that on average 5-10 per cent of the researcher exchange between Finland and the Soviet Union took place between Finland and Estonia, to both directions. The proportion of small Estonia of the scientific-technological cooperation of the big Soviet Union with Finland has indeed been relatively high. There were two clear reasons for this: cooperation was very close and active in the fields of philology, literature and folklore on the one hand, and in the field of protection of the Gulf of Finland on the other hand. In addition to scientific exchange, a considerable part of the exchange of experts was directed to meet the cooperation needs of industry and trade – for instance in construction,

breeding of domestic animals, teaching of information technology, arrangements for dental care, peat digging and harvesting – though part of this exchange was also research-oriented. On both sides, interest was focused on a wide range of issues.

From 1971 onwards, the agreement on researcher exchange concluded between the Academy of Finland and the Academy of Sciences of the Soviet Union provided another major cooperation channel between Finland and Estonia. By the year 1976, the Soviet Union had sent no researchers from Estonia to Finland within its researcher exchange quota, whereas in 1977 and 1978 Estonian researchers used even one-fifth of the exchange dates. This exceptionally high number of exchange days granted to Estonian researchers is, however, explained by the fact that during those two years two Estonian researchers were allowed to stay in Finland for a period of four months each. Consequently, in 1979 no Estonian researchers were allowed to visit Finland within the exchange quota of the USSR Academy of Sciences. During 1980-1991, Estonian researchers were allowed to use annually on average five per cent of the Academies' total exchange quota for research work in Finland. The majority of Estonian researchers who came to Finland represented fields such as forestry, geology, limnology and philology.

From statistics available today it is no longer possible to analyse which of the Finnish researchers who were accepted to visit the Soviet Union within the researcher exchange quota went to Estonia or to other Soviet Republics. It is probable that some five per cent of the exchange quota was used for sending Finnish researchers to Estonia, i.e. the same percentage as was the proportion of Estonian researchers coming to Finland.

In addition to Academy and committee-based exchange, visits by scholars and scientists to both directions were also made at the invitation of universities and scientific organisations. Invitations from private persons were also gradually accepted as a ground for granting a passport to Estonians. Also tourist trips provided a good opportunity to exchange both oral and written information.

Similarly, during the occupation years, scientific relations were first established in the fields of philology, folklore and ethnology, but they rapidly expanded to cover first the natural sciences and later on almost all scientific fields. Cooperation was particularly active and successful in the technical sciences and medicine. Both parties also had a strong need to protect the Baltic Sea from more pollution. In this field collaboration was very fruitful. The problem of marine research was, however, that the majority of the data concerning the Baltic Sea was regarded by the Soviet Union as war secrets.

Finland and Estonia also organised scientific conferences, exhibitions and major research projects together. Fenno-Ugric congresses were the largest among these congresses. Large joint research projects were carried out, for instance, in the fields of philology, astronomy and limnology. Teaching of the Estonian language at Finnish universities was efficient, and this encouraged many researchers to learn the Estonian language, which, in turn, facilitated collaboration with their Estonian colleagues. Cooperation often started through occasional personal meetings during international congresses, bilateral symposia, institute visits and even during tourist trips. The command of the Estonian or Finnish language was very useful for researchers when establishing contacts. During 1967-1991, in all some thirty Estonian lecturers taught the Estonian language at Finnish universities. In Estonia, the Finnish language was taught only by Estonian teachers. It was not until 1989 that Estonia could receive the first Finnish lecturers to teach the Finnish language.

Cooperation between Finland and Estonia was carried out in a number of different scientific fields, the most active collaboration fields being philology, literature and folklore. The centre

of this research cooperation was the Institute of Estonian Language and Literature at the Estonian Academy of Sciences, where a great number of Finnish researchers had the opportunity to work for long periods of time. The Institute's dialect and folklore archives, among others, were frequently visited and actively used by Finnish researchers. After the visit to Estonia by Urho Kekkonen it also became possible to have microfilms and tapes for research purposes. The Institute of History of the Estonian Academy of Sciences was also actively visited by Finnish researchers. Historical sciences were, however, under special observation by the Russian authorities. This far or less led to a situation in which research collaboration focused on periods and subjects that were not politically of topical interest. Cooperation in the fields of ethnology and archaeology was also very active; these both were naturally fields with no political ballast.

Among the natural scientists, ornithologists were the most active in establishing research collaboration. Joint symposia were frequently arranged in entomology and limnology as well.

In the field of health sciences, cooperation was actively carried out first of all in neurology, medical microbiology, biotechnology, and in the treatment of lung diseases.

The technical sciences were highly regarded in the Soviet Union. This resulted in a very tight collaboration between Tallinn Technical University and the Finnish Universities of Technology. Visits to Finland were made mostly as so-called tourist trips, for which no permission was needed from Moscow. These trips were made by boat directly to Helsinki and involved often as many as some thirty scientists. The first official cooperation agreement was signed as early as 1982.

Cooperation was also close and active in forestry, geography, astronomy and cybernetics, among others.

Contrary to common perception, many of those Soviet-Estonian researchers who managed to visit Finland were not members of the Communist Party. On the contrary, many of those who were party members were not allowed to travel abroad at all. The power of decision was held by the KGB, the Soviet Secret Policy, and the Communist Party could not dominate over it in Estonia. Many researchers were prevented from travelling abroad because of false and groundless information given out of envy. For this same reason, some Finnish researchers were not granted visa or they were prevented from meeting their Estonian colleagues.

Scientific research during the Soviet period was greatly promoted by contacts between Finnish and Estonian researchers. Both parties highly benefited from scientific contacts and cooperation, though mostly in different ways. Theoretical research in different disciplines was of a high standard in Estonia. Many of the leading Estonian scholars and scientists had studied in major scientific centres in the Soviet Union and received top-level education e.g. in the universities of Leningrad and Moscow, or in institutes of the USSR Academy of Sciences. For instance, in the field of biotechnology, theoretical research was more advanced in Estonia than in Finland. Scientific relations with Finland helped Estonian researchers to maintain the high standards of Estonian research and substantially promoted communication of information and the advancement of science and research in Estonia. A good example of the high appreciation of these relations is that, by the year 2004, Finnish universities have bestowed the title of honorary professor on some thirty Estonian scholars and scientists; the number of Finnish scholars and scientists invited by Estonian universities as their honorary professors is almost as high.

Several researchers have pointed out that the Finns were keenly interested in assisting their sister nation in its difficult situation. Contacts to Finland encouraged the Estonians to firmly

believe in their future as a nation. There has always been a very special relationship between Finland and Estonia, a kind of kinship spirit that the occupying powers tried to extinguish, without any success. The Finns found this kinship spirit among expatriate Estonians, too. Among university students the kinship spirit was strongly felt in close contacts between the Estonian expatriate corporations and Finnish student nations. Scholars and scientists who left Estonia during the occupation years settled down mainly in Sweden and the United States; only few Estonian researchers ventured to settle down in Finland. Students' contacts were somewhat limited by the fact that Urho Kekkonen advised Finnish student organisations to break off their relations with the expatriate corporations and to establish contacts directly with Soviet-Estonian students. Contacts with expatriate students were, however, continued unofficially, and as far as is known, new direct contacts with students in Tartu or Tallinn were not established. It is also probable that the Soviet authorities would have not accepted such contacts either – or possibly in the form of short visits only.

There has always been a special and close relationship between Finland and Estonia, which first of all arises from the geographical neighbourhood and the kinship between the Finnish and Estonian languages. Differences in the nations' political and national history have not extinguished this relationship. During the difficult years of occupation the Estonian identity survived, strengthened, and finally overcame. After regaining its independence Estonia has in less than one and a half decade succeeded to raise its economy and society from the socialistic depression to the level of western countries, and has joined the European Union. The Estonian universities are again centres of active research. Estonian intelligentsia is strengthening and its number is increasing. Finnish and Estonian researchers have close and fruitful contacts with each other, and scientific relations are flourishing more than ever before.

KOKKUVÕTE

Veel 15. ja 16. sajandil ei toimunud Soome ja Eesti vahel midagi sellist, mida võiks kutsuda õpinguliseks või teaduslikuks koostööks, alles 17. sajandil hakkasid sellised kontaktid tekkima. Soome päritolu või Turu Akadeemias õppinud professoreid tegutses Tartu ülikoolis eri aegadel kümnekond ning ülikoolis õppis aastatel 1632-1710 kokku umbes 300 Soomest, Karjalast või Ingerimaalt pärit üliõpilast. Nii mõnigi Tartus õppinud Soome päritoluga üliõpilastest tõusis märkimisväärsele ametikohale kas Rootsis või Soomes. Nende seas on kümnekond professorit, mõned piiskopid ja mõned kubernerid. Mõni läks ohvitseriks, neist paar tõusid kindraliks. Enamus hakkas kiriku- või kooliõpetajateks.

Tartu ülikoolil on pikk ajalugu. Aastatel 1632-1656 töötas ülikool Tartus. Peale Tartu alistumist venelastele 1656. aastal töötas ülikool ebasoodsates tingimustes Tallinnas eraülikoolina kuni 1665. aastani. Kuigi Tartu läks 1661. aastal taas Rootsi võimu alla, avati ülikool seal uuesti alles 1690. aastal. 1699. kolis ülikool Pärnusse, tegutsedes seal 1710. aastani, mil Venemaa vallutas kogu Eesti. Uuesti avati ülikool Tartus alles 1802. aastal Aleksander I ukaasiga. Selle vene ülikooli tegevus lõppes ametlikult mai lõpus 1918. 1918. aasta sügisest tegutses saksa okupatsiooni ajal Tartus mõned kuud saksa Landesuniversität. Alles 01.12.1919 avati Tartu Ülikool eesti rahvusülikoolina. Kui algas Nõukogude Liidu okupatsioon, muudeti see 1940. aasta septembri lõpus avatud sotsialistlikuks Tartu Riiklikuks Ülikooliks. 1941. aasta kevadel katkes ülikooli tegevus seoses saksa okupatsiooniga, mille jooksul ülikool tegutses piiratult kuni 1944. aasta veebruarini. Peale sakslaste lahkumist oli

ülikool suletud kuni 1944. aasta novembrini, mil algas ülikooli uus ajajärk sotsialistliku Tartu Riikliku Ülikoolina. Alates Eesti taasiseseisvumisest 1991. aastal tegutseb Tartu Ülikool taas Eesti rahvusliku ülikoolina.

Venemaa pealinnal Peterburil oli 19. sajandi lõpul märkimisväärne mõju nii soome kui eesti haritlaskonna kujunemisele ning samuti Helsingi ja Tartu ülikooli teadustööle. Soome ja Eesti ajaloos on palju sarnast, kuid on ka palju erinevusi. Soome saavutas juba 19. sajandi algul autonoomia Vene tsaaririigi koosseisus, Soome ja soomekeelne kultuur hakkasid juba siis tugevnema. Eestis jäi riigivõim eestlaste poolt vaadatuna võõraste kätte kuni 1919. aastani, võõrastes kätes oli eesti teadus ja kõrgem haridus. Eesti keel ja soome-ugri kultuur olid täielikult välja tõrjutud Tartu ülikoolist, mis oli Eesti ainukeseks ülikooliks. Õpetus toimus algul ladina, hiljem saksa ja vene keeles. 1802. aastal avatud tsaariaegses Tartu Ülikoolis ei õppinud soomlasi, kuid sajandi keskpaigani polnud seal õppimas ka eestlasi. Mõni eestlane õppis siiski Helsingi ülikoolis ja mõjutas Eestisse tagasi pöördudes sel ajal oluliselt tugevnenud eesti rahvuslikku ärkamisaega. Samal ajal kui Tartu ülikoolis alustati teadusliku uurimistööga, tugevnesid ka suhted soome teadlastega, algul eriti keeleteaduse, etnograafia ja arheoloogia valdkonnas. Konkreetset koostööd siiski ei tekkinud.

Saavutades pea üheaegselt iseseisvuse, olid Soomel ja Eestil head eeldused koostööks. Koostöö hakkas tihenema ühiskondade mitmetel erinevatel aladel, kaasaarvatud kõrgema hariduse ja teadustöö valdkonnas. Peab siiski märkima, et sel ajal hakkasid Soomes ja Eestis ulatuslikumalt levima mõjutused suurtest Lääne-Euroopa teaduskeskustest. Eesti teadlasi pöördus kodumaale erinevatest Euroopa ülikoolidest. Tartu Ülikooli jaoks oli see eriti tähtis. Helsingi ülikool oli lääne mõjudele olnud juba pikemalt avatud. Teaduslik uurimustöö muutus nii Eestis kui Soomes kiiresti rahvusvaheliseks.

Tartu ülikool muutus esmakordselt eesti rahvuslikuks ülikooliks. Soome teadlaste panus Tartu ülikooli õppe- ja teadustöö uuestirajamisel oli tähelepanuväärne. Ajavahemikul 1919-1931 tegutses Tartu Ülikoolis lühemat või pikemat aega kokku üheksa soomlast. Need olid A.R. Cederberg, J.G.Granö, Yrjö Kauko, Lauri Kettunen, Eino Kuusi, Ilmari Manninen, A.M. Tallgren, Kaarlo Teräsvuori ja Kalle Väisälä. Soomlastele pakuti küll märgatavalt enam professuure, kuid enamus ei soovinud siirduda raskekspeetud Eesti oludesse. Tartusse läinud said oma ülesandega aga hästi hakkama. Kogu professuurist oli 1920. aastate alguses soomlasi siiski vaid seitse protsenti ning 1930ndail polnud enam ühtegi. Professoreid kutsuti ka Saksamaalt, Venemaalt, Rootsist, Taanist, Ungarist, Lätist ja Šveitsist, eesti haritlaskond kasvas kiiresti. Kui eestlasi oli 1920. aastal professorkonnast vaid kolmandik, siis 1938. aastal oli neid juba neli viiendikku. Üliõpilased olid valdavalt eestlased, Soome üliõpilasi õppis Tartus sadakond. Mõned eestlased õppisid Helsingi ülikoolis, kus osa neist kaitses ka doktorikraadi. Eriti tihe oli Eesti ja Soome vaheline üliõpilasorganisatsioonide tegevus. Üliõpilasi sidusid just hõimuaated. Kõigil Helsingi ülikooli osakondadel olid sõprusühendused eesti korporatsioonidega.

Aastal 1937 sõlmiti Eesti ja Soome vahel ulatuslik kultuurivahetuskokkulepe, mille eesmärgiks oli oluliselt laiendada maadevahelist kultuurivahetust ja teaduslikku koostööd. Kokkuleppe rakendamist suudeti alustada aga alles enne Teise maailmasõja puhkemist. 1938. aastal rajatud Eesti Teaduste Akadeemia jõudis tegutseda vaid 1940. aasta juulini, mil nõukogude okupatsioon selle tegevuse lõpetas.

Aastast 1940 algas Eestis okupatsiooniaeg, mis kestis kauem kui 50 aastat. Eesti haridussüsteemi hakati kohe muutma sotsialistlikuks, haridusele liideti ideoloogiline õpetus. Saksa okupatsioon peatas sovjetiseerimise, kuid ei taastanud Eesti iseotsustamise õigust. Saksamaa asus Eestist looma Ostland'i, Saksa provintsi. Enamus eesti haritlaskonnast, kaasa

arvatud Tartu ülikooli professorid, põgenes esimese Nõukogude Liidu või sellele järgnenud saksa okupatsiooni ajal või nad elimineeriti. Aastal 1944 algas taas nõukogude okupatsioon. Kogu Eesti, kaasa arvatud Tartu linn ning Tartu Ülikool, suleti välismaalastele. Ülikooli ei lubatud välismaiseid külalislektoreidki. Õppeainete süsteem muudeti sotsialistlikule ühiskonnale vastavaks. Teaduslik uurimustöö viidi 1946. rajatud sotsialistlikku Eesti NSV Teaduste Akadeemiasse või anti selle järelevalve alla. Kuni 1960. aastateni piirdusid Teaduste Akadeemia rahvusvahelised suhted peamiselt teiste sotsialistlike maadega.

Aastal 1956 pääsesid Kustaa Vilkuna ja Väinö Kaukonen teadaolevalt esimeste soome teadlastena peale Teist maailmasõda külaskäigule Tallinnasse ja Tartusse. Vilkuna oli nimetatud 1955. aastal loodud Soome ja Nõukogude Liidu vahelise teaduslik-tehnilise koostöökomitee liikmeks ning ta kasutas seda positsiooni ära juba komitee esimesel üldkoosolekul, pääseses koos komitee Soome-poolse sekretäri Väinö Kaukoneniga tutvumisreisile Eestisse. Külaskäigust teatakse Vilkunani reisijutustuse põhjal rohkesti üksikasju, mille põhjal võib teha järeldusi uurimistöö ja ülikooliõpetuse olukorra kohta tolaeageses Eestis. Vilkuna ja Kaukonen pääsesid ka Tartusse ja Vilkuna kohtus vanade sõpradega 1930. aastatest. Keeleteadusliku ja etnograafilise uurimustöö olukorda hindas ta heaks. Kustaa Vilkuna saavutas ka selle, et juba sama aasta sügisel läks Eestisse esimene sõjajärgne kultuuridelegatsioon professor Lauri Posti juhtimisel. Üksikud eestlased pääsesid juba 1950. lõpul lühikestele ettekandereisidele Soome. 1960. aastate alguses pääsesid soome uurijad Eestisse pikemaajalistele uurimisreisidele.

Soome Vabariigi presidendi Urho Kekkoneni ebaametlik visiit Eestisse 1964. aastal oli mitmeski mõttes murdepunktiks Soome ja Eesti vahelises suhtlemises. Kekkonen tegi juba seoses 1958. aasta esimese riigivisiidiga Nõukogude Liitu ettepaneku Eesti küllastamiseks. Sellega siiski ei nõustunud ning ta viidi selle asemel külaskäigule Usbekistani ja Sverdlovskisse. Nikita Hruštšov siiski nõustus Kekkonen'i külastusega, mida teisalt tugevalt kritiseeriti sovjetlikuks tallalakkumiseks ja nõukogude okupatsiooni tunnustamiseks. Paljud aga kiitsid Kekkoneni külaskäiku, mõnigi varem võimatu kontakt ja koostöö muutus võimalikuks. Külaskäigu konkreetseimaks tulemuseks peeti regulaarse laevavahenduse loomist Tallinna ja Helsingi vahel. Mitmel alal suudeti alustada koostööd ja teaduslikud külaskäigud mitmekordistusid. Eestlaste meelest tugevdas Soome Vabariigi presidendi külaskäik oluliselt rahvuslikku elutahet ja enesetunnet. Mõnigi eestlane hakkas taas uskuma Eesti rahvuslikku tulevikku.

Uurijate külaskäigud sagesid 1970ndail tunduvalt. Eesti teadusasutusi külastas mitu korda rohkem soomlasi kui oli neid eesti uurijaid, kes pääsesid Soome.

Ametlikuks Soome-Eesti teadlaste vahetuskanaliks oli algselt Soome ja Nõukogude Liidu vaheline teaduslik-tehniline koostööleping. Lepingu kehtivusaajal aastatel 1956-1991 käis Soomest Nõukogude Liidus üle 13 000 spetsialisti peaaegu 73 000 tööpäeva ulatuses. Nõukogude Liidust käis Soomes sel ajal üle 9 300 spetsialisti, viibides seal kokku üle 75 000 tööpäeva. Seda vahetust puudutavast arhiivimaterjalist ei saa enam täie kindlusega tuletada kõiki ettevõtteid ja külaskäike, mis toimusid Soome ja Eesti vahel. Kindlalt võib siiski väita, et Soome ja Nõukogude Liidu vahelisest inimestevahetusest toimus mõlemalt poolt keskeltläbi 5- 10% Soome ja Eesti vahel. Väikese Eesti panus suure Nõukogude Liidu teaduslik-tehnilises koostöös Soomega on seega olnud küllalt suur. Sellel oli selgelt kaks põhjust: ühelt poolt keeleteaduse, kirjandusloo ja rahvaluule ning teisalt Soome lahe ja kogu Läänemere kaitse alane koostöö oli tihe. Lisaks teaduslikule vahetusele toimus suur osa spetsialistide vahetusest tööstus- ja kaubandusalastest koostöövajadustest tingituna. Sellised olid näiteks ehitus, koduloomade aretamine ja kasvatamine, arvutitehnika õpetamine, hambahoolduse korraldamine, turba tootmine jne. Osaliselt oli aga sellinegi vahetus

teadusliku iseloomuga. Nõnda jagus suurt mõlemapoolset huvi mitmete erinevate küsimuste vastu.

Alates 1971. aastast kujunes teiseks oluliseks koostöövormiks Eesti ja Soome vahel Soome Teaduste Akadeemia ja Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia vaheline teadlaste vahetuse leping. Kuni 1976. aastani ei saanud Nõukogude Liit ühtegi eestlasest uurijat teadlastevahetuse raames Soome. Samas aastatel 1977 ja 1978 kasutasid eestlased juba viiendiku vahetuspäevadest. Erandlikult suur vahetuspäevade lubamine eestlastest uurijatele tulenes sel ajal siiski vaid sellest, et neil aastatel lubati neli kuud Soomes viibida kahel eestlasel. Aastal 1979 ei pääsenud Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia vahetusprogrammi raames taas ühtegi eestlast Soome. Aastatel 1980-1991 said eestlased kasutada akadeemiade vahelist vahetusprogrammi Soomes tehtavaks teadustööks aastas keskeltläbi viie protsendi ulatuses kogu vahetusprogrammist. Enamus eesti uurijaid läks Soome metsateaduse, geoloogia, limnoloogia ja keeleteaduse alalt. Säilitatavate arhiivimaterjalide põhjal ei saa eristada, kes teadlaste vahetuse programmi raames Nõukogude Liitu lubatud soome teadlastest läksid nimelt Eestisse või kes teistesse liiduvabariikidesse. Võib oletada, et vahetusprogrammist kasutati soomlaste saatmiseks Eestisse umbes viit protsenti ehk sama palju kui eestlasi läks Soome.

Uurijate külaskäike toimus lisaks komitee- ja akadeemiavahetusele mõlemas suunas ka ülikoolide ja teaduslike organisatsioonide kutsel. Eestlaste puhul hakati välismaapassi lubamise eeldusena tasapisi aktsepteerima eraisikute küllakutseid. Ka turismireisidel vahetati mõlemapoolselt suulist ja kirjalikku teaduslikku informatsiooni.

Teaduslikud kontaktid algasid okupatsiooniajalgi algul keeleteaduse, folkloori ja etnograafia alal, kuid laienesid kiiresti esmalt loodusteaduste valdkonda ja seejärel pea kõikidesse teistesse teadusharudesse. Eriti tihe ja tulemuslik oli koostöö tehnika ja meditsiini alal. Mõlemal osapoolel oli ka vajadus kaitsta Läänemerd suureneva saastumise eest. Sel alal kujunes koostöö eriti tulemusrikkaks. Mereuurimise probleemiks oli siiski see, et suurt osa merd puudutavast materjalist peeti Nõukogude Liidus sõjasaladuseks.

Soome ja Eesti organiseerisid koos ka teaduslikke kongresse, näitusi ja ulatuslikke teadusüritusi. Suurimad kongressid olid fennougristika-alased kongressid. Suuri ühiseid teadusüritusi tehti eelkõige keeleteaduse, astronoomia ja limnoloogia vallas. Eesti keele õpetus Helsingi ülikoolis oli tugev, seal õpetas eesti keelt mõni teadlanegi, mis soodustas koostööd mitmel moel. Koostöö algaski tihti teadlaste juhuslikust isiklikust kohtumisest, mis leidis aset rahvusvahelistel kongressidel, kahepoolsetel sümposiumidel, asutuste külastamistel ja turismireisidelgi. Eesti või soome keele oskusest oli kontaktide tekkimiseks palju abi. Kokku kolmkümmend eesti lektorit õpetas aastatel 1967-1991 Soome ülikoolides eesti keelt. Eestis õpetasid soome keelt eestlased. Alles aastal 1989 saabusid Eestisse esimesed soomlastest soome keele lektorid.

Koostöö Soome ja Eesti vahel toimus väga paljudel teadusaladel. Kõige ulatuslikum oli see keele- ja kirjandusteaduse ning folkloori vallas. Teadusliku koostöö keskuseks oli Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut, kus eriti paljud soome teadlased said töötada pikemat aega. Asutuse murrete-, rahvaluule- jt arhiivid leidsid soome teadlaste poolt usinat kasutamist. Peale Urho Kekkoneni Eesti visiiti hakati mõlemapoolse teadusliku töö otstarbel vahetama ka mikrofilme ja helilinte. Ka Eesti Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituut oli soomlaste poolt armastatuks uurimiskohaks. Ajaloouurimine oli siiski nõukoguliku ametkonna erijälgimise all. Sellest tulenevalt toimus koostöö valdavalt selliste ajajärgude ja teemade vallas, mis ei olnud poliitiliselt aktuaalsed. Etnograafia ja arheoloogia valdkonnas oli koostöö samuti tihe. Nende teadustega ei kaasnenud poliitilist surveavaldust.

Loodusteadlastest olid koostöö alustamisel kõige aktiivsemad ornitoloogid. Ühiseid sümposiume korraldati sageli ka entomoloogia ja limnoloogia vallas.

Meditisiinivaldkonnas toimus aktiivne koostöö eelkõige neuroloogia, meditsiinilise mikrobioloogia, biotehnoloogia ja kopsuhaiguste ravi valdkonnas.

Tehnilised teadused olid Nõukogude Liidus kõrgelt hinnatud. Nõnda kujunes ka koostöö Tallinna Polütehnilise Ülikooli ja Helsingi tehniliste kõrgkoolide vahel tihedaks. Reisid Soome toimusid sageli nn teaduslike turismireisidena, milleks polnud vaja eraldi luba Moskvast. Reisile läks koos sageli kuni kolmkümmend teadlast ja infovahetus leidis aset juba Helsingisse mineval laeval. Esimene ametlik koostööleping kirjutati alla 1982. aastal.

Tihedat koostööd tehti muuhulgas ka metsanduse, geograafia, astronoomia ja küberneetika vallas.

Erinevalt laialt levinud arvamusest pääses sotsialistlikust Eestist Soome ka palju teadlasi, kes polnud Kommunistliku Partei liikmed. Vastupidi, nii mõnigi parteiliige ei pääsenud üldse välismaale. Otsustas KGB, salapolitseid, mille üle polnud Eesti Kommunistlikul Parteil võimu. Mõne teadlase välismaareis jäi ära kadedusest tehtud põhjendamatute salakaebuste pärast. Samal põhjusel ei antud mõningatele soome teadlastele viisat või neil ei lubatud oma Eesti kolleegidega kohtuda.

Nõukogude Liidu aegsest koostööst soome ja eesti teadlaste vahel oli suur kasu teaduslikule uurimistöele, kasu said mõlemad osapooled, aga siiski erinevalt. Eri teadusalade teoreetiline uurimine oli Eestis kõrgel tasemel. Mõned Eesti juhtivatest teadlastest olid õppinud Nõukogude Liidu suurtes teaduskeskustes ja saanud tipphariduse teiste seas Leningradi ja Moskva ülikoolis või Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia instituutides. Näiteks biotehnoloogia vallas oli teoreetiline teadustöö Eestis arenenum kui Soomes. Eesti teadlastel aitasid teaduslikud suhted Soomega säilitada Eesti varasemat kõrgetasemelist teaduslikku taset ning parandada oluliselt infohankimist ning teaduse arengut Eestis. Teaduslike suhete tähtsusest annab tunnistust see, et aastaks 2004 on soome ülikoolid nimetanud oma audoktoriteks ligi kolmkümmend eesti teadlast ning eesti ülikoolid sama arvu soome teadlasi.

Mõned teadlased on rõhutanud, et soome teadlasi huvitas eelkõige vennasrahva aitamine raskes olukorras. Kontaktid Soomega julgustasid eestlasi uskuma oma rahvuslikku tulevikku. Soome ja Eesti vahel on alati valitsenud eriline suhe, hõimuse, mida okupatsioonivõimud proovisid asjatult katkestada. Soomlased tundsid hõimusidet ka väliseestlastega. Üliõpilaste seas elas hõimuse tugevana eesti väliskorporatsioonide ja soome üliõpilasseltside vahelises tihedas suhtlemises. Okupatsiooniaegadel Eestist põgenenud teadlased asusid valdavalt elama Rootsi või Ühendriikidesse, Soome julges asuda vaid mõni üksik. Üliõpilaste vahelist suhtlemist piiras mõningal määral see, et Urho Kekkonen soovitas üliõpilasorganisatsioonidel lõpetada suhted pagulaskorporatsioonidega ja luua suhted otse Nõukogude Eesti üliõpilastega. Mitteametlikult suhteid siiski jätkati ning teadaolevalt ei tekkinud uusi otsesuhteid Tartu või Tallinna üliõpilastega. Võib arvata, et ulatuslikumaid sidemeid kui tutvumisreisid poleks nõukogudelik ametkond ka lubanud.

Soome ja Eesti vahel on alati valitsenud eriline suhe, mis on tulenenud eelkõige geograafilisest lähedusest ja keelesugulusest. Riikide poliitilise ja riikliku ajaloo erinevus ei suutnud seda erilist suhet purustada. Raskete okupatsiooniaastate ajal eesti identiteet säilis, tugevnes ja lõpuks võitis. Peale taasiseseisvumist on Eesti vähem kui 15. aastaga suutnud tõsta majanduse ja ühiskonna sotsialistlikust madalseisust läänelikule tasemele ja liitunud Euroopa Liiduga. Eesti ülikoolid on taas teadustöö keskusteks. Haritlaskond suureneb ja

tugevneb, Soome ja Eesti teadlaste vahel on tihedad sidemed, teaduslik koostöö toimib paremini kui kunagi enne.

REFERENCES

- AINZ, Anne, KENKMAA, Ene. 1992. *Eesti Rahvusraamatukogu ja tema raamatud*. Tallinn.
- ALEKAND, Koit. 2001. *Missioon läbi aegade*. Tartu.
- ALENIUS, Kari. 2000. Viron, Latvian ja Liettuan historia. Jyväskylä.
- ANDRESEN, Lembit. 2002. *Tallinna Pedagoogikaülikool 1919–1999*. Tallinn.
- CEDERBERG, A. R. 1939. *Suomalaiset ja inkeriläiset ylioppilaat Tarton ja Tarton–Pärnun yliopistossa vv. 1632–1720. Suomen Sukututkimusseuran Vuosikirja XXIII*. Helsinki.
- EILART, Jaan. 1998. *Teaduste Akadeemia kaks algust. Eesti Teaduse Akadeemia, Ülevaateid ja Meenutusi 1938–1998*. Tallinn.
- ERNITS, Enn, POIKALAINEN, Väino. 2003. *Muinastaide harrastamisest tähetorni kupli all*. Tartu
- GRAF, Mati. 1986. *Tallinna Polütehniline Instituut 1936–1986*. Tallinn.
- GRANÖ, Olavi. 2000. *Suomen ja Viron välisestä tutkimusyhteistyöstä. Alvar Aalto – Villa Tammekann, Turun Yliopistosäätiö*. Newprint, Uusikaupunki.
- GRANÖ, Olavi. 2003. J. G. Granö and Edgar Kant – Some personal memories. Origin of Landskape Science, Turun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja n:o 167. Turku.
- HABERMAN, Juta, LAUGASTE, Reet. 2003. Lammin suhteet virolaisin silmin. Pappilamiljööstä kansainvälisen tieteen työssijaksi. Helsinki.
- HELK, Vello. 1977. *Die Jesuiten in Dorpat 1583–1625*. Odense.
- HELSINGIN yliopisto I, Kuninkaallinen Turun Akatemia 1640–1808. 1987. Keuruu.
- HELSINGIN yliopisto II, Keisarillinen Aleksanterin Yliopisto 1808–1917. 1989. Keuruu.
- HELSINGIN Yliopisto III, 1917–1990. 1990. Keuruu.
- HERLIN, Ilkka. 1993. *Kivijalasta harjahirteen*. Keuruu.
- HERLIN, Ilkka. 2003. *Kustaa Viikuna Paasikiven-Kekkosen linjalla. UKK Perinneyhdistys, 15. vuosikirja 2003*. Helsinki.
- HIIS, Gunnar. 1998. *Eesti teadusorganisatsioonid Eksiilis. Eesti Teaduste Akadeemia, Ülevaateid ja Meenutusi*. Tallinn.
- HINT, Mati. 2002. Keel on tõde on õige ja vale. Tartu.
- HOVI, Kalervo. 1998. Suomalais-virolaisten historiatapaamisten juurilla. – *Suomi ja Viro, yhdessä ja erikseen*. Turun yliopisto, historian laitoksen julkaisuja n:o 44. Turku.
- HOVI, Kalervo. 2001. Suomen ja Viron kulttuurisuhteet maailmansotien välisenä aikana. – *Suomi ja Viro*. Porthan-instituutin julkaisuja n:o 15. Helsinki.
- HYTYÄ, Osmo. 1992. Viron kohtalontie 1933...1939...1940. Jyväskylä.
- HÄYRY, Pekka. 1996. Inspehtorin tervehdys. – *Lännetär IX*, Varsinaissuomalainen osakunta. Helsinki
- IHAMUOTILA, Risto. 1994. Uuteen yliopistoon, puheita, kirjoituksia, mielipiteitä. Helsinki.

- IMMONEN, Kari, ONNELA, Tapio. 1998. *Suomi ja Viro yhdessä ja erikseen*. Turun yliopiston historian laitoksen julkaisuja 44. Turku.
- JACOBSON, Max. 2003. *Tilinpäätös III*. Keuruu.
- JAUHIAINEN, Jussi S. 2001. *Suomen ja Viron maantieteen yhtymäkohtia. Tutkimusretkistä paikkatietojärjestelmiin – matkalla kulttuurimaantieteen maailmoissa. Juhlakirja professori Pentti Yli-Jokipiin 60-vuotispäivän kunniaksi*. Turun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja n:o 164/2001. Turku.
- JOKIPII, Mauno. 1992. *Baltisk kultur och historia*. Uddevalla.
- JOKIPII, Mauno. 1989. *Studia Baltica, Näkökulmia Baltian maiden historiaan ja kulttuuriin. Muinaisista maakuntavaltioista Ritarikunnan Baltiaan*. Jyväskylä.
- KAHK, Juhan. 1991. *World War II and Soviet Occupation in Estonia: Damages Report*. Tallinn.
- KAHK, Juhan, SIILIVASK, Karl. 1986. *Eestin SNT:n historia*. Suomentanut Ester Püvi. Tallinna.
- KAJOSAARI, Eero. 1994. *Professor Velner and Protection of the Gulf of Finland. Harald-Adam Velner – Engineer and Scientist*. Tallinn.
- KALLIA, R. G. 1937. *Suomalaisten osakuntien talous. Osakuntalaitoksesta. Lausuntoja osakuntalaitoksen ja osakuntien merkityksestä. Julkaisija Helsingin yliopiston suomenkielisten osakuntien asettama toimikunta*. Helsinki.
- KALLIO, Ilmari. 1988. *Helmer Winter, kulttuurimies*. Uusikaupunki.
- KARJAHÄRM, Toomas, SIRK, Väino. 1997. *Eesti haritlaskonna kujunemine ja ideed 1850–1917*. Tallinn
- KAUKONEN, Väinö. 1975. *Kaksi vuosikymmentä tieteellis-teknillistä yhteistoimintaa Suomen ja Neuvostoliiton välillä*. Helsinki.
- KEMIA – Kemi –lehti, 1988: 15.
- KETTUNEN, Lauri. 1945. *Tieteen matkamiehenä*. Porvoo.
- KETTUNEN, Lauri. 1948. *Tieteen matkamiehen uusia elämyksiä*. Porvoo.
- KIIN, Sirje, RUUTSOO, Rein, TARAND, Andres. 1990. *Neljänkymmenen kirje, kokemuksia neuvostotodellisuudesta*. Keuruu.
- KIRBY, David. 1994. *Östersjöländernas 1492–1772 historia*. Uddevalla.
- KIRBY, David. 1996. *Östersjöländernas 1772–1993 historia*. Gjøvik.
- KNAAPI, Riikka. 1996. Rankan sosiaalista ja joka tekee ei itke, että tekee. – *Lännetär IX*, Varsinaissuomalainen osakunta. Helsinki.
- KODUMURRE-julkaisusarja, Kroonikat. 1960–1989. Eesti NSV Teaduste Akadeemia, Emakeele Selts. Tallinn.
- KOGERMAN, Avo. 1998. Paul Kogermani meenutades. – *Eesti Teaduste Akadeemia. Ülevaateid ja Meenutusi 1938–1998*. Tallinn
- KOPONEN, Seppo, MARTIN, Mati ja PEKKARINEN, Antti. 2002. Yhteisseminaari Viron ja Suomen biologien välisistä yhteyksistä. – *Luonnontutkija*, 5. Porvoo.
- KORHONEN, Arvi. 1923. *Viron vapaista talonpojista. Historiallinen aikakauskirja*.
- KUKA kukin on 1990. Aikalaiskirja. 1990. Keuruu.
- KURS, Ott. 1994. Edgar Kant teadlasena. – *Eesti Geograafia Seltsi Aastaraamat*. Tartu.
- KURS, Ott (koost) 1999. Edgar Kant. *Linnad ja maastikud*. Tartu.

- KUUSISTO, Seppo. 1991. *Punaisesta sinimustavalkoiseen. Raportteja Virosta 1982–1991*. Helsinki.
- KÖRESAAR, Viktor. 1981. *Korporatsioon Rotalia 1913–1944*. New York.
- KÜLVIK, Mart, NIKULA, Liisa, MURDVEE, Kersti. 2001. *Soome ja Eesti looduskaitse sild 1990-ndatel aastatel*. Tartu.
- KYLLÄ se siitä. Mauno Koiviston ensimmäiset kahdeksan vuosikymmentä. 2003. Helsinki.
- LEESMENT, Hendrik R. 1973. Korp! Rotalia 60-vuotias. – *Lännetär VII*, Varsinaissuomalainen Osakunta. Forssa.
- LINDSTRÖM, Lauri. 2001. *Album Academicum Universitatis Tartuensis 1918–1944. Rahvus, sugu, sünnikoht, ja keskhariduse omandamise koht üliõpilaskonna kujunemist ja kõrghariduse omandamist mõjutavate teguritena*. Tallinn
- LINDSTRÖM, L., HIIO, T. jt (koost). 1994. *Album Academicum Universitatis Tartuensis 1918–1944 I–III*. Tartu.
- LUKKARI, Matti. 1996. *Viron itsenäistyminen*. Keuruu.
- LÄHTEENMÄKI, Olavi. 2001. Olavi Lähteenmäen juhlapuhe 4.9.1999. – *Maininkeja 2001*, Varsinaissuomalainen osakunta. Helsinki.
- LÄNNETÄR IV. 1941. Tuntematon kirjoittaja. Varsinaissuomalaisen osakunnan ulkomaiset suhteet. *Lännetär*, Uusi jakso IV, Varsinaissuomalainen Osakunta. Forssa 1941.
- LÄNNETÄR V. 1956. Tuntematon kirjoittaja. Sodassa 1941–44 kaatuneet Varsinaissuomalaisen Osakunnan jäsenet. *Lännetär*, Uusi jakso V, Varsinaissuomalainen Osakunta. Turku 1956.
- MARGA, Udo. 1998. *Kronoloogia 1938–1998. – Eesti Teaduste Akadeemia, Ülevaateid ja meenutusi 1938–1998*. Tallinna
- MARK, Julius. 1940. *Eesti Teaduste Akadeemia Aastaraamat I*. Tartu.
- MARKKANEN, Tapio, LINNALUOTO, Seppo, POUTANEN, Markku. 1984. *Tähtitieteen vaiheita Helsingin yliopistossa*. Vaasa.
- MELVASALO, Terttu. 1994. *Harald Velner and the Helsinki Commission. Harald-Adam Velner – Engineer and Scientist*. Tallinn.
- MYLLYNIEMI, Seppo. 1977. *Baltian kriisi 1939–40*. Keuruu.
- MYLLYNIEMI, Seppo. 1973. *Die Neuordnung der Baltischen Länder 1941–1944*. Helsinki.
- MÄGI, Paul. 1966. Korporaatio Rotalia 1913–1963. – *Lännetär VI*, Varsinaissuomalainen Osakunta. Uusikaupunki.
- MÄGI, Vahur. 1986. *Tallinna Poliitehniline Instituut*. Tallinn.
- MÄGI, Vahur. 1992. Eesti Inseneride Ühing ja inseneriharidus Eestis. – *Insenerikultuur Eestis*. Tallinn.
- MÄGI, Vahur. 1992. *Engineer in State's Development. Estonia's first period of independence*. Tallinn.
- MÖLDER, Heino. 1994. *Recollections of Dr. Heino Mölder. Harald-Adam Velner – Engineer and Scientist*. Tallinn.
- MÖLLER, Heino. 1996. *Lühike arengulugu*. Tartu.
- NIINIVAARA, Eeva. 1988. *Yhä paistaa sama aurinko*. Keuruu.
- NIITEMAA, Vilho, HOVI, Kalervo. 1991. *Baltian historia*. Toinen painos. Jyväskylä.

- NUORTEVA, Jussi. 1999. *Suomalaisten ulkomainen opinkäynti ennen Turun akatemian perustamista 1640*. Helsinki
- NUORTEVA, Jussi. 2001. *Artikkelit teoksessa Suomen tieteen historia I*. Porvoo.
- NURMI, Toivo. 1937. *Eestin ylioppilasjärjestöt. Osakuntalaitoksesta. Lausuntoja osakuntalaitoksen ja osakuntien merkityksestä*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomenkielisten osakuntien asettama toimikunta.
- OLESK, Peeter. 1993. Tarton yliopisto Viron henkisenä keskuksena. – *Viro 75 juhlakirja*. Vammala.
- OLESK, Sirje. 1998. *Suomi ja Viro kansallisen heräämisen aikana. Suomi ja Viro yhdessä ja erikseen*. Turku.
- ORAS, Ants. 1989. *Viron kohtalonvuodet, Viron kansan vaiheet vv. 1939–1944*. Suomensos 1948 ilmestyneestä teoksesta Baltic Eclipse. Jyväskylä.
- PALOPOSTI, Jyrki, PEKKARINEN, Jussi. 2001. *Jorma Vanamo. Vanhan koulun diplomaatti*. Keuruu.
- PALS, Aleksander. 1956. Esitys Rotalian historiasta. – *Lännetär*, Uusi jakso V. Varsinaissuomalainen Osakunta. Turku
- PEKOMÄE, Vello. 1986. *Estland genom tiderna*. Stockholm.
- PIIRIMÄE, Helmut. 1999. Ülikoolilinn Pärnu, Pärnu – The University Town. Tartu.**
- PIIRIMÄE, Helmut. 1982. *Tartu Ülikooli ajalugu I, 1632–1798*. Tallinn.
- POLVINEN, Tuomo. 1980. *Teheranista Jaltaan*. Juva.
- PULLAT, Raimo. 2004. *Lootuste linn Peterburi ja eesti haritlaskonna kujunemine kuni 1917*. Tallinn.
- PULLAT, Raimo. 1991. Pyhä proveniensi. Tallinnalle palautettiin sen historia. – *Historiallinen aikakauskirja* 89. Turku, 1, 89–91.
- PÕLLU, Maimo. 2002. *Tallinna Õpetajate Seminar, Tallinna Pedagoogium 1919–1947*. Tallinn: TPÜ kirjastus.
- PÄRNÄNEN, Paavo. 1937. *Uusiin jäseniin kohdistettu kasvatustoiminta. Osakuntalaitoksesta. Lausuntoja osakuntalaitoksen ja osakuntien merkityksestä*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomenkielisten osakuntien asettama toimikunta.
- RAAG, Raimo. 1995. *Virolaiset Viron ulkopuolella. Viro, historia, kansa ja kulttuuri*. SKS:n toimituksia 610. Jyväskylä.
- RAITIS, Harri. 1998. *Yhteistyön arkea neuvostoaikana ja sen jälkeen. Suomi ja Viro yhdessä ja erikseen*. Turku.
- RAND, Mare, SAUKAS, Rein. 1990. *Helsingin ja Tarton yliopiston yhteydet 1900–1940*. Tartu-Helsinki.
- RAUN, Toivo U. 1989. *Viron historia*. Suomentanut Heidi Järvenpää. Keuruu.
- RINNE, Jyrki. 1966. Varsinaissuomalainen Osakunta 1956–66. *Lännetär* VI. Varsinaissuomalainen Osakunta. Uusikaupunki.
- ROSENBERG, Tiit. 1999. Arno Rafael Cederberg – Eesti ajaloo uurimise koolkonna rajaja Tartu Ülikoolis. – *Ajalooline Ajakiri*, 2 (105). Ajalookirjanduse Sihtasutus Kleio.
- ROSENBERG, Tiit. 1999. Soome-Eesti ajaloolaste päevad Helsingis. – *Ajalooline Ajakiri*, 3/4 (106/107). Ajalookirjanduse Sihtasutus Kleio.
- RUI, Timo. 2001. *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*. Joensuu.

- RÄTSEP, Huno. 1980. *Akateemikko Paul Ariste*. Tallinna.
- SAARENHEIMO, Eero. 1989. Presidentti Kekkonen avaus Viroon. – *Kieliposti*, 4. Helsinki.
- SAINIO, Matti A. 1978. *Dissertationen und Orationen der Universität Dorpat 1632–1656*. Stockholm.
- SARELIUS, Pauli. 1976. *Varsinaissuomalainen osakunta 1966–1976. Maininkeja. Varsinaissuomalaisen osakunnan 70-vuotisjuhlanumero*. Turku.
- SEPP, Helena. Eesti NSV ajaloo käsitlemisest Soomes 1940–1998. – *Ajalooline Ajakiri*, 1 (1059/1999). Ajalookirjanduse Sihtasutus Kleio 1999.
- SEPP, Helena. 2000. Urho Kaleva Kekkonen, Soome patrioot ja Eesti. – *Akadeemia*, 9, 10, 11. Tartu.
- SIILIVASK, Karl. 1982. *Tartu Ülikooli Ajalugu II, 1798–1918*. Tallinn.
- SIILIVASK, Karl, PALAMETS, Hillar. 1982. *Tartu Ülikooli Ajalugu III, 1918–1982*. Tallinn.
- SIITARI-VANNE, Eija. Varsinaissuomalaisen Osakunnan historia 1906–1986. – *Lännetär VIII*, Varsinaissuomalainen osakunta. Helsinki 1986.
- SINILIND, Sirje. 1984. *Viro ja Venäjä. Huomioita Neuvostoliiton kansallisuuspolitiikasta 1940–1984*. Jyväskylä. [Nimimerkin takana oli Suomeen siirtyneen professori Ilmar Talven poika Juhan-Kristjan Talve (kuoli 26.3.2003)].
- SUHONEN, Seppo. *Viron kieli. Viro, historia, kansa ja kulttuuri*. SKS:n toimituksia 610. Jyväskylä 1995.
- SUOMI, Juhani. 2002. *Urho Kekkonen päiväkirjat 2, 1963–68*. Keuruu.
- SYRJÄMÄKI, Jaakko. 1998. *Tutkijavaihdon kommelluksia Viron miehitysaikana. Suomi ja Viro yhdessä ja erikseen*. Turku.
- SYRJÄMÄKI, Jaakko. 2003. *Vierailuja Viroon ja Virosta. Pappilamiljööstä kansainvälisen tieteen tyysijaksi*. Helsinki.
- TALONEN, Jouko. 1989. *Viron lestadiolaisuus 1886–1953*. Jyväskylä
- TALVE, Ilmar. 1997. *Kevad Eestis*. Tartu.
- TALVE, Ilmar. 1998. *Kutsumatu külaline*. Tartu.
- TALVE, Ilmar. 1999. *Kolmas Kodumaa*. Tartu.
- TARMIO, Hannu, SYRJÄMÄKI, Jaakko. 2002. *Ernst Palmén – kuriton kansleri*. Art House.
- TAMMEKANN, Eeva-Maija. 2000. *August Tammekann ja Irene Tammekann. Alvar Aalto – Villa Tammekann*. Uusikaupunki.
- TERING, Arvo. 1984. *Album Academicum der Universität Dorpat 1632–1710*. Tallinn.
- TROBERG, Martti. Vanhan valtauksen varjossa. – *Lännetär IX*, Varsinaissuomalainen osakunta. Helsinki 1996.
- TULVISTE, Peeter, HIIO, Toomas. 1998. Tartu Ülikool ja Eesti Teaduste Akadeemia. – *Eesti Teaduste Akadeemia, ülevaateid ja meenutusi*. Tallinn.
- TURUN lyseo 1903–2003. *Tulevaisuutta rakentamassa*. 2003. Turku.
- TURTOLA, Martti. 2002. *Presidentti Konstantin Päts. Viro ja Suomi eri teillä*. Keuruu.
- TUULE, Tarmo. 2001. *Eesti keele õpetamine Soome ülikoolides 19. ja 20. sajandil*. – Noored filoloogid. Tallinn: TPÜ kirjastus.
- UKK perinneyhdistys. 15. vuosikirja 2003. 2003. Helsinki.

- UUSI Kuvalehti 1956, numerot 14 ja 15. 1956. Helsinki.
- UUSITALO, Marjaana. Terveiset Joulupukille. – *Lännetär IX*, Varsinaissuomalainen osakunta. Helsinki 1996.
- VEIDERMA, Aleksander. 1993. Muistelmia heimotyöstä Viron tasavallan alkuvuosina. – Viro 75 juhlakirja. Vammala.
- VEIDERMA, Mihkel. 1998. Teadus Eesti Vabariigis 1918–1940. – *Eesti Teaduste Akadeemia. Ülevaateid ja Meenutusi 1938–1998*. Tallinn.
- VEIDERMA, Mihkel. 2001. Estonian – Finnish Scientific Contacts. – *Historiae Scientiarum Baltica, Abstracts of XX Baltic Conference on the History of Science, Tartu 30.–31.1.2001*. Tartu.
- VELNER, Harald. 1981. *Suomenlahti – yhteinen asia*. Helsinki.
- VELNER, Harald. 2001. Forty years of the Tallinn Technical University Water Protection Laboratory. – *Proceedings of the Symposium dedicated to the 40th Anniversary of the Institute of Environmental Engineering at Tallinn Technical University*. Tallinn.
- ZETTERBERG, Seppo. 1995. *Historian jännevälit. Viro, historia, kansa, kulttuuri*. SKS:n toimituksia 610. Jyväskylä.
- VIRKUS, Rein. 1998. *Tallinna Pedagoogikaülikool läbi aegade*. Tallinn.
- VIRMAVIRTA, Jarmo. 2004. Heimoystävä vai venäläinen vinttikoiri? – *Kanava*, 3. Forssa.
- ÜLIÕPILASLEHT. Eesti Üliõpilaskonna Häälekanaja, vuosikerrat 1920–1930.